

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 58/2021-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **M Y K A spol. s r. o.**, M. R. Štefánika 73, Žilina, IČO 31 586 091, zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Kubik, advokát, s. r. o., Poľná cesta 966/9, Dunajská Streda, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Kubik, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 30 Cb 225/1995-674 z 28. apríla 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 30 Cb 225/1995-674 z 28. apríla 2020 **boli porušené** základné právo sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo podľa čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 30 Cb 225/1995-674 z 28. apríla 2020 **zrušuje a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **680,74 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 6. júla 2020 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základných práv podľa

čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Ústavná sťažnosť sťažovateľky smeruje proti rozhodnutiu o výške trov odvolacieho a dovolacieho konania, ktorým krajský súd zaviazal sťažovateľku k povinnosti nahradiť žalovanému trovy konania vo výške 45 955,08 eur do troch dní od právoplatnosti rozhodnutia. Pri stanovení základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby bol aplikovaný § 10 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v platnom znení (ďalej len „vyhláška“), pretože predmetom sporu bolo určenie ručiteľského záväzku, ktorého hodnota predstavovala sumu 4 039 561,94 eur, a preto išlo podľa názoru krajského súdu o predmet oceníteľný peniazmi. Aplikáciu uvedeného ustanovenia odôvodnil krajský súd tým, že takýto postup pri výpočte náhrady trov konania bol použitý aj v právoplatnom rozhodnutí o merite veci a aj samotná sťažovateľka si prostredníctvom právneho zástupcu vyčíslila v priebehu sporu ňou uplatňovanú náhradu trov konania takýmto spôsobom.

II.

Argumentácia sťažovateľky

3. Sťažovateľka pred ústavným súdom namieta, že krajský súd porušil jej práva, pretože v napadnutom uznesení nesprávne interpretoval príslušné ustanovenia vyhlášky. Podľa jej názoru nie je možné hodnotu sporu vyjadriť v peniazoch, a preto je presvedčená o tom, že v jej veci bolo na mieste aplikovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Argumentuje tým, že v prípade určovacej žaloby je potrebné pri rozhodovaní o náhrade trov konania vysporiadať sa so skutočným predmetom konania, teda s tým, aké účinky bude mať pre strany sporu meritórne rozhodnutie súdu. V jej prípade sa viedol spor o tom, kto je dlžníkom pohľadávky, a nie o určenie vlastníckeho práva k pohľadávke. Určenie, že žalovaný je nositeľom ručiteľského záväzku, nemohlo mať priamy materiálny dosah na sťažovateľku a ani na žalovaného, pretože na základe rozhodnutia súdu by žalovaný nemal povinnosť plniť. Krajský súd však na sťažnostné argumenty sťažovateľky nereagoval, a preto sa z napadnutého uznesenia nedozvedela, prečo je ním určená odmena správna. Napadnuté uznesenie tak nielenže nespĺňa atribúty ústavnosti z hľadiska jeho odôvodnenia, ale samotná výška náhrady v ňom vyjadrená, majúca podklad v aplikácii § 10 ods. 1 vyhlášky, je nezákonná. Nezákonný peňažný nárok má nepochybne dosah i na majetkovú sféru sťažovateľky, a preto je evidentný zásah aj do jej majetkových práv.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

4. Krajský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukázal na odôvodnenie napadnutého uznesenia a zotrval na jeho správnosti.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

5. Zúčastnená osoba, ktorou je obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedla, že krajský súd postupoval pri vyčíslení trov konania správne. V danom prípade totiž nenastala situácia, pri ktorej by nebolo možné vyjadriť hodnotu ručiteľského záväzku v peniazoch, a preto je vylúčená aplikácia § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Aj odôvodnenie napadnutého uznesenia považuje zúčastnená osoba za dostatočné a hodnoverné. Povinnosť sťažovateľky nahradiť jej trovy konania v určenom rozsahu považuje za prejav princípu zodpovednosti, ktorú musí niesť strana sporu v prípade jej neúspechu.

III.3. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla, že skutočnosť, že trovy konania boli týmto spôsobom vyčíslené aj v meritórnom rozhodnutí, a tiež to, že ich takto sama vyčísliła v priebehu sporu, nemôže byť argumentom o správnosti, zákonnosti a ústavnosti takéhoto postupu. Zdôraznila, že výsledok konania o určenie ručiteľského záväzku nemohol byť podkladom pre vznik priameho peniazmi vyjadriteľného nároku. Konanie o určenie malo len akýsi predbežný charakter k prípadnému peňažnému nároku sťažovateľky.

7. Ďalej uviedla, že sa nesnaží o generalizáciu použitia § 11 vyhlášky na všetky určovacie žaloby, ale na druhej strane nie je možné generalizovať ani použitie § 10 vyhlášky. Podľa jej názoru musia sudy posúdiť v každom konkrétnom prípade, čo je skutočným záujmom, nárokom, ktorý má byť chránený určovacou žalobou a či tento nárok má alebo nemá peniazmi vyjadriteľnú hodnotu. V jej prípade nemohlo mať majetkovú hodnotu určenie, že žalovaný je alebo nie je nositeľom ručiteľského záväzku.

8. K argumentom zúčastnenej osoby sťažovateľka uviedla, že od začiatku konania si bola vedomá toho, že v prípade neúspechu v spore bude musieť znášať náhradu trov konania. Nejde jej teda o to, že by nechcela znášať dôsledky neúspešnej žaloby, ale o to, že nechce znášať následky, ktoré nie sú podľa jej názoru legitímne.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky o tom, že krajský súd pri rozhodovaní o výške trov konania aplikoval nesprávnu právnu normu, pretože v jej veci išlo o konanie, ktorého predmet nebol oceniteľný peniazmi, a teda opodstatňoval použite § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

10. Ústavný súd v súlade so svojou stabilnou judikatúrou v prvom rade poukazuje na skutočnosť, že rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997, Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska).

11. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou, resp. dohovorom zaručených práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je však ústavný súd (aj vo svojej doterajšej judikatúre) zdržanlivý, vychádzajúc z toho, že problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). To však ale neznamená, že takýmito rozhodnutiami by nemohlo dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov. Otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu len vtedy, pokiaľ by bol v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepiateho formalizmu), či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia.

12. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejme všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

13. Napadnuté uznesenie však podľa názoru ústavného súdu tieto atribúty nespĺňa. Krajský súd síce popísal obsah sťažnosti sťažovateľky proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka a konštatoval, že je nedôvodná, avšak s otázkou (ne)oceniteľnosti predmetu sporu v zmysle vyhlášky a v kontexte námietok sťažovateľky sa žiadnym spôsobom nevysporiadal. Na túto povinnosť krajský súd rezignoval a na zdôvodnenie svojho rozhodnutia mu postačoval odkaz na predošlé právoplatné rozhodnutie vo veci a na to, že takto si trovy vyčísl'ovala samotná sťažovateľka. Obsahom uznesenia sudcu krajského súdu nie sú žiadne vlastné právne úvahy, ktorými by zdôvodnil svoj záver, ani reakcia na námietky sťažovateľky sústredené do jej sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka. Takéto odôvodnenie (ani v spojení s odôvodnením obsiahnutým v uznesení vyššieho súdneho úradníka) nepostačuje pre ústavne súladné zodpovedanie jasne vznesenej námietky o neoceniteľnosti predmetu sporu, ktorej obsah relevantne spochybňoval aplikáciu vo veci zvolenej právnej normy, a teda opodstatňoval osobitné vysporiadanie sa s ňou krajským súdom. Z uvedeného dôvodu považuje ústavný súd námietku sťažovateľky o nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia za opodstatnenú.

14. Hoci už uvedený záver postačuje na zrušenie napadnutého uznesenia, ústavný súd považuje za potrebné vyjadriť sa k vymedzenej podstate ústavnej sťažnosti. V tejto súvislosti je potrebné zvýrazniť, že vyhláška rozlišuje, kedy je predmet právnej služby, o ktorom prebieha civilný proces, oceniteľný (vyjadriteľný) v peniazoch (§ 10 ods. 2 vyhlášky) a kedy tomu tak nie je (§ 11 ods. 1 vyhlášky). Zásadný význam má otázka, ktoré z dvoch možných ustanovení vyhlášky pre výpočet základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta aplikovať v konkrétnej veci.

15. Ústavný súd si je vedomý toho, že rozhodovanie všeobecných súdov v otázke oceniteľnosti predmetu konania pre účely výpočtu trov právneho zastúpenia je pestré a všeobecné súdy podobné situácie posudzujú rozdielne, zvlášť pokiaľ ide o určovacie žaloby. Za peniazmi oceniteľný predmet konania sú považované spory, v ktorých ide o určenie vlastníckeho práva k veci (II. ÚS 478/2014, I. ÚS 119/2012). Naopak, za peniazmi neoceniteľný predmet konania sa považujú napríklad konania o určenie neplatnosti právneho úkonu (3 M Cdo 9/2009, 2 M Cdo 8/2009), konania o určenie neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávok (1 Obdo V 43/2011) alebo incidenčné konania (1 M Obdo V 17/2006, 5 Obo 48/2014, porovnaj tiež III. ÚS 534/2011).

16. Z dosiaľ uvedenej pestrej judikatúry všeobecných súdov v otázke oceníteľnosti predmetu konania na účely určenia tarifnej hodnoty veci vyplýva, že vždy je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností každej jednotlivej veci. Ústavný súd už v tomto kontexte uviedol, že pri aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky má rozhodujúci význam najmä v ňom uvedené slovné spojenie „ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch“. Vyjadriť hodnotu predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, t. j. s tým, aké účinky má pre účastníkov (resp. strany sporu) meritórne rozhodnutie súdu v tomto konaní (II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020), tak ako na to správne poukazovala i sťažovateľka.

17. V tomto kontexte je pri vyčíslení trov konania pri určovacích sporoch potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi oceníteľnej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota nehnuteľnosti. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

18. V konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci bolo predmetom konania rozhodovanie o žalobe sťažovateľky, ktorou sa na žalovanom domáhala určenia prechodu a trvania ručiteľského záväzku žalovaného, ktorým bol pôvodne Fond národného majetku. Práve vzhľadom na predmet sporu, ktorým nebolo zaplatenie pohľadávky v sume ručiteľského záväzku, ale (iba) určenie, kto je dlžníkom tejto pohľadávky, a teda, kto je z nej pasívne legitimovaný, nemožno podľa názoru ústavného súdu pri určovaní tarifnej odmeny za poskytnuté právne služby vychádzať z hodnoty pohľadávky. Výsledok tohto sporu totiž nezakladá priamo nárok na jej uspokojenie. Určenie, že žalovaný je nositeľom ručiteľského záväzku, nemohlo mať priamy materiálny dosah na sťažovateľku a ani na žalovaného, pretože na základe rozhodnutia súdu by žalovaný nemal povinnosť plniť. V prípade úspechu sťažovateľky v spore by samotný určovací výrok nemohol predstavovať definitívne usporiadanie právneho vzťahu, ale sťažovateľka by si následne musela svoje nároky uplatniť ešte samostatnou žalobou na plnenie (čo aj urobila, pozn.). Ďalší argument v prospech záveru o neoceníteľnosti predmetu sporu je to, že prípadný určujúci výrok by úspešnej sťažovateľke nezakladal možnosť exekučne si vymáhať plnenie, takýto účinok možno dosiahnuť len žalobou na plnenie. Podanou žalobou sa teda nemalo (a ani nemohlo) priamo priznať právo, hodnota ktorého je vyjadriteľná v peniazoch, rovnako ako účelom (podstatou a zmyslom) právnej služby nebolo dosiahnutie plnenia zo strany žalovaného, ale len určenie, že (či) je dlžníkom sťažovateľky. Vychádzajúc z uvedeného je potom pri rozhodovaní o trovách konania v prípade žaloby o určenie prechodu ručiteľského záväzku namieste určenie základnej sadby tarifnej odmeny advokáta podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, nie podľa § 10 ods. 2 vyhlášky, pretože hodnotu určovaného práva objektívne nie je možné stanoviť. Paušálna aplikácia § 10 ods. 2 vyhlášky s poukazom na sumu uvedenú v petite žaloby (v danom prípade na hodnotu ručiteľského záväzku) bez toho, aby sa rozlíšilo, čo reálne tvorí predmet sporu, neobstojí.

19. Na základe uvedených skutočností dospel ústavný súd k záveru, že krajský súd svoje závery ústavne súladným spôsobom neodôvodnil a v napadnutom uznesení aplikoval nesprávnu právnu normu [§ 10 ods. 2 vyhlášky namiesto § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky], čím poprel podstatu a účel relevantných, na posudzovanú vec sa vzťahujúcich právnych noriem, v dôsledku čoho došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny a na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

20. Nesprávna aplikácia právnych noriem pri určovaní výšky náhrady trov konania mala nepochybne za následok neprijateľný zásah do majetkovej sféry sťažovateľky. Dôsledkom napadnutého uznesenia je totiž stav, že sťažovateľka je zviazaná k povinnosti uhradiť úspešnej strane sporu trovy konania vo (neprimerane) vyššej výške, než k akej mala byť zviazaná. Preto ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením došlo aj k porušeniu jej základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, resp. čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku tohto nálezu).

21. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (bod 2 výroku tohto nálezu). Krajský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 680,74 eur (bod 3 výroku tohto nálezu), pričom pri výpočte trov právneho zastúpenia vychádzal z § 11 ods. 3, § 16 ods. 3 a z § 18 ods. 3 vyhlášky. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 (vyjadrenie k stanovisku krajského súdu).

23. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 5. mája 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu